

LES AULES DINS ELS SERVEIS D'ACOLLIMENT RESIDENCIAL DE PRIMERA ACOLLIDA I DIAGNÒSTIC

José Miguel Díaz Palmer

Antonio Echeverría Cañabate

Àngela Ramis Murillo

RESUM

En el sistema de protecció a la infància, els serveis d'acolliment residencial són uns recursos essencials per poder donar una resposta protectora als infants i adolescents que han patit una situació de desprotecció greu dins l'àmbit familiar que fa que no puguin continuar vivint en aquest context.

Entre tot el ventall de tipologies de serveis residencials per atendre les necessitats de cada infant, trobam els centres de primera acollida i diagnòstic (CPAD), serveis residencials temporals que en molts de casos suposen la porta d'entrada al sistema de protecció a la infància. Avui, l'Institut Mallorquí d'Afers Socials (IMAS) gestiona directament dos serveis d'acolliment residencial d'aquest tipus: el CPAD Puig des Bous i el CPAD Tramuntana. En cada un d'aquests recursos, i arran d'un conveni de col·laboració subscrit entre l'IMAS i la Conselleria d'Educació, Universitat i Recerca, hi ha una aula externa, cada una de les quals està adscrita a un centre educatiu en concret.

Aquest article pretén explicar la feina que es fa en aquestes aules per poder garantir el dret a l'educació d'aquests infants que, per la seva situació sociofamiliar, presenten un tipus de necessitat concreta.

Paraules clau: infància en risc; protecció de menors; acolliment residencial; escolarització d'infants i adolescents en risc.

RESUMEN

En el sistema de protección a la infancia, los servicios de acogida residencial son unos recursos esenciales para poder dar una respuesta protectora a los niños y adolescentes que han sufrido una situación de desprotección grave en el ámbito familiar que hace que no puedan continuar viviendo en este contexto.

Entre todo el abanico de tipologías de servicios residenciales para atender las necesidades de cada niño, se encuentran los centros de primera acogida y diagnóstico (CPAD), servicios residenciales temporales que en muchos casos suponen la puerta de entrada al sistema de protección a la infancia. Hoy, el Institut Mallorquí d'Afers Socials (IMAS) gestiona directamente dos servicios de acogida residencial de este tipo: el CPAD Puig des Bous y el CPAD Tramuntana. En cada uno de estos recursos, y a raíz de un convenio de colaboración suscrito entre el IMAS y la Consejería de Educación, Universidad e Investigación, hay un aula externa, cada una de las cuales está adscrita a un centro educativo en concreto.

Este artículo pretende explicar el trabajo que se hace en estas aulas para poder garantizar el derecho a la educación de estos niños que, por su situación sociofamiliar, presentan un tipo de necesidad concreta.

Palabras clave: infancia en riesgo; protección de menores; acogimiento residencial; escolarización de niños y adolescentes en riesgo.

INTRODUCCIÓ

L'atenció residencial s'ha d'entendre com un recurs més del sistema de protecció infantil, clarament definit a la nostra legislació vigent. L'Institut Mallorquí d'Afers Socials (IMAS) té atribuïdes les competències en matèria de tutela, acolliment i adopció de menors d'edat. La Llei 9/2019, de l'atenció i els drets de la infància i l'adolescència de les Illes Balears, preveu que la guarda d'aquestes persones (en situació de desemparament o en guarda voluntària o per disposició judicial) es pot dur a terme mitjançant els serveis d'acolliment residencial o d'acolliment familiar. A més, la Llei 26/2015, de 28 de juliol, de modificació del sistema de protecció a la infància i l'adolescència (BOE núm. 180, de 29 de juliol de 2015), regula específicament l'atenció residencial.

La mesura de l'acolliment residencial està ben emparada per la legislació en matèria de protecció a la infància i l'adolescència. Bàsicament, per dos motius: d'una banda, perquè és una mesura jurídica i com a tal ha d'estar ben justificada i, de l'altra, principalment, perquè s'ha de vetllar perquè aquests recursos siguin un espai segur per als infants que hi resideixen i, com a tal, s'hi han de garantir els drets que tenen.

Dins els serveis d'atenció residencial, en trobam un tipus amb unes característiques específiques pel que fa a la immediatesa i la urgència de les intervencions que s'hi fan. Parlam dels centres de primera acollida i diagnòstic (CPAD), serveis residencials per a infants que estan en situació de desprotecció, de caràcter temporal, on es fa una primera valoració de la gravetat de la situació i es dona resposta a les necessitats bàsiques que puguin tenir les 24 hores del dia, a més de vetllar pel respecte als drets de la infància, un dels quals és el de rebre una atenció educativa integral adaptada a les seves necessitats.

Avui, l'IMAS gestiona directament dos serveis d'acolliment residencial d'aquest tipus: el CPAD Puig des Bous i el CPAD Tramuntana. En cada un d'aquests recursos, i arran d'un conveni de col·laboració subscrit entre l'IMAS i la Conselleria d'Educació, Universitat i Recerca, hi ha una aula externa, cada una de les quals està adscrita a un centre educatiu en concret.

1. L'ACOLLIMENT RESIDENCIAL

La Llei orgànica 1/1996, de 15 de gener, de protecció jurídica del menor, entre d'altres qüestions, a l'article 11 regula els principis rectors de l'acció administrativa i disposa que "les administracions públiques tindran particularment en consideració l'adequada regulació i supervisió d'aquells espais, centres i serveis en els quals acullin habitualment persones menors d'edat, en allò que es refereix a les seves condicions fisicoambientals, higienicosanitàries, d'accessibilitat i disseny universal de recursos humans, així com als seus projectes educatius inclusius, a la participació i a la resta de les condicions que contribueixin a assegurar els seus drets".

Aquesta llei configura un marc jurídic per a l'exercici de la protecció dels menors que vincula tots els poders públics, les institucions de menors, els pares i familiars i els ciutadans en general. Es tracta d'una àmplia i progressiva visió de l'actuació protectora i, entre d'altres aspectes, descriu les diferents actuacions en situacions de desprotecció social.

Dins les mesures de protecció que aquesta llei estableix podem trobar l'acolliment residencial, que es pot definir com aquella mesura de protecció que adopta l'entitat pública competent com a forma de l'exercici de la guarda, per virtut de la qual la persona menor d'edat és acollida en un centre residencial on rep serveis d'allotjament, manutenció, suport educatiu i atenció integral.

La legislació més actual, com ara la Llei 26/2015, de 28 de juliol, de modificació del sistema de protecció a la infància i l'adolescència, o la Llei 9/2019, de 19 de febrer, de l'atenció i els drets de la infància i l'adolescència de les Illes Balears, regulen aquesta mesura i fan una classificació dels tipus de serveis d'acolliment residencial.

Per tant, recollint tot allò que la legislació vigent en matèria de protecció a la infància determina, aquests serveis estan destinats a acollir, atendre i educar, amb caràcter temporal, les persones menors d'edat que necessiten una atenció especialitzada per trobar-se en situació de desprotecció, en els termes establerts en la legislació vigent. Els seus objectius són:

- a) Proporcionar a les persones menors d'edat un context segur, nutritiu, protector, educatiu i terapèutic i respondre a les seves necessitats de salut, emocionals, socials, relacionals i educatives, d'acord amb el seu desenvolupament.
- b) Oferir a les famílies un context que esdevingui un model d'intervenció educativa amb els seus fills i filles, afavorint la modificació de les condicions, així com dels comportaments parentals i filials que han obstaculitzat una vida familiar adequada, possibilitant, d'aquesta manera, la millora de les relacions familiars i, si és possible, la reintegració familiar.
- c) Preparar les persones menors d'edat i els progenitors o representants legals per a la reintegració familiar. Si no és possible, s'ha d'aplicar el pla individualitzat de protecció.
- d) Proporcionar a les persones menors d'edat els recursos i les habilitats necessàries per a la transició a la vida adulta i, si escau, per iniciar una vida autònoma, fomentant-ne la participació activa en el seu entorn. En el cas dels adolescents de setze a divuit anys, preparar-los per a la vida independent, l'orientació i la inserció laboral.
- e) Garantir la participació de les persones menors d'edat promovent-ne la implicació activa en els temes que els afecten, escoltant el seu punt de vista i prenent en consideració la seva visió en la presa de decisions.

L'atenció residencial dels nins, nines i adolescents (NNA) és diversa i pluriforme. No existeix un programa vàlid per a tots els casos, però l'eix definitori de la intervenció és sempre el d'atendre les necessitats de l'infant i l'adolescent i vetllar pel compliment dels seus drets.

Dins la xarxa de recursos residencials que tenim a Mallorca, trobam els serveis de primera acollida i diagnòstic, la finalitat dels quals queda recollida a l'article 32 del Reglament pel qual s'estableix el règim jurídic dels centres d'acolliment residencial de persones menors d'edat a Mallorca, de la manera següent: "El servei de primera acollida i diagnòstic a persones menors d'edat en situació de desprotecció greu té com a finalitat proporcionar atenció immediata i transitòria de caràcter integral a les persones menors d'edat que han de sortir urgentment del medi familiar i fer-los un diagnòstic per determinar la mesura i el recurs de protecció més adients, així com el pla d'intervenció que s'ha de dur a terme amb la persona menor d'edat i la família".

Aquests programes inclouen, d'una banda, la disponibilitat per donar resposta de manera immediata i d'emergència als casos en què la separació familiar sigui necessària i, de l'altra, la possibilitat de proporcionar una intervenció en situacions de crisi, dirigida fonamentalment a proporcionar ajuda i contenció. En relació amb el tipus d'ingrés al centre, hi ha dues vies que es poden seguir: una d'ordinària, prevista per resolució de l'IMAS, i una d'urgència, en el supòsit de necessitat d'atenció immediata, en virtut de la intervenció policial o d'una resolució judicial o del Ministeri Fiscal.

A Mallorca, aquests tipus de servei es divideixen per edats. N'hi ha un per atendre els infants de zero a dotze anys (CPAD Puig des Bous) i un altre per a adolescents de tretze a disset anys (CPAD Tramuntana).

Els objectius d'aquests tipus de recursos són els següents:

- Assegurar a l'infant la provisió immediata d'un context de seguretat i de protecció.
- Posar a disposició dels NNA un servei d'intervenció en cas de crisi i possibilitar que puguin comprendre els motius pels quals els han separat de la família.
- Fer les avaluacions oportunes per establir les ajudes que necessita l'infant.
- Fer una primera valoració des dels punts de vista cognitiu, social i emocional.
- Proporcionar o procurar a l'infant aquells serveis que necessiti durant l'estada al centre.
- Participar activament en la presa de decisions i en l'avaluació del cas, en coordinació amb el tècnic referent del Servei de Protecció al Menor.

La gestió del temps en aquests tipus de centres és fonamental per a la bona actuació, amb la qual cosa la durada de l'estada dels menors dins aquest programa s'ha de reduir al mínim possible. Malgrat que les recomanacions vagin encaminades a limitar-ne la durada a un màxim d'un mes, temps en què s'ha de fer la valoració i el pla de cas pertinent, la realitat ens diu que per a molts infants i adolescents l'estada en aquest tipus de recursos residencials té una durada d'entre un mes i sis mesos. Els estudis més recents i totes les recomanacions indiquen que aquesta estada ha de ser el més curta possible, i que s'ha de cercar una mesura el més estable possible (un acolliment familiar o un altre de residencial) en cas que els infants i adolescents no puguin tornar al seu nucli familiar en un curt termini de temps.

Mentre es fa feina amb les famílies per intentar el retorn dels infants al seu entorn familiar (quan és possible), treballant en xarxa de manera interdisciplinària, els NNA han d'anar assumint la seva nova situació, curar les ferides, adaptar-se a la seva nova llar, amb totes les pors i incerteses del moment, i, a més, han de seguir la seva vida i les rutines que per edat els toquen. Són infants altament vulnerables, pel fet de ser infants i, a més, per la situació de desprotecció que han hagut de patir, amb un dany i unes seqüeles (físiques, cognitives i sobretot emocionals) que els acompanyaran tota la vida.

Són infants que han hagut d'abandonar de manera precipitada els diferents sistemes dels quals formen part: família, escola, amics, activitats... I, encara que sempre que és possible s'intenti que puguin recuperar tots aquests aspectes de la seva vida, la realitat és que durant un temps (fins que es valora la situació i se cerca la solució més beneficiosa per als infants) no van a escola, no veuen els seus amics i no van a les activitats a les quals anaven abans. Anar a escola, tenir amistats, participar en activitats d'oci i temps lliure són drets que totes les persones menors d'edat tenen. Per això, des dels serveis de primera acollida es fa un esforç perquè tots els infants puguin gaudir dels seus drets, com a subjectes de drets que són.

Per tant, mentre els infants i adolescents estiguin a qualsevol recurs d'atenció residencial, han d'anar a escola i, si per qualsevol motiu no hi poden anar, es garanteix que puguin rebre una atenció educativa des de l'àmbit formal. En el cas dels serveis de primera acollida i diagnòstic, de manera transitòria van a l'aula que hi ha al centre mateix fins que poden tornar a la seva escola d'origen o bé integrar-se a una altra. En el cas d'infants i adolescents que passen a viure en un servei d'acolliment residencial en el qual puguin romandre més temps, van a escola o a l'institut com qualsevol persona de la seva edat.

El que està clar és que les persones menors d'edat en situació de risc i/o desemparament necessiten una atenció educativa que s'adapti a les seves necessitats i que, a la vegada, garanteixi el seu dret a l'educació.

2. LES AULES DINS ELS SERVEIS RESIDENCIALS DE PRIMERA ACOLLIDA I DIAGNÒSTIC

Com ja hem comentat, el servei de primera acollida i diagnòstic per a infants en situació de desprotecció greu, a més de la funció d'estudi i de valoració de la situació personal, social i familiar de l'infant o adolescent, ha de donar les prestacions següents:

- a) Atenció integral i immediata, les 24 hores del dia, els 365 dies de l'any.
- b) Acolliment, convivència, allotjament, manutenció, roba, atenció psicològica, social i educativa, activitats amb una funció rehabilitadora i reparadora, orientació familiar, activitats d'oci i recreatives, promoció de la salut i atenció sanitària de patologies lleus.
- c) Atenció psicològica, mèdica i sanitària.
- d) Escolarització en serveis docents de la xarxa pública educativa o en aules que ha homologat la Conselleria d'Educació.

Des de fa quasi vint anys, l'IMAS i la Conselleria d'Educació subscriuen un conveni de col·laboració mitjançant el qual es creen dues aules externes dins cada un dels CPAD.

L'objecte d'aquest conveni de col·laboració és reflectir la necessitat i la situació actual en matèria d'atenció a menors d'edat amb mesures de protecció que necessiten una atenció educativa que s'adapti a les seves necessitats i que, a la vegada, garanteixi el seu dret a l'educació.

Les unitats docents en els centres de primera acollida (CPA) són necessàries perquè fan les actuacions següents:

- Donar una resposta adaptada a la necessitat de les persones menors d'edat que han hagut de sortir temporalment del seu medi familiar.
- Respectar l'escolarització de totes les persones menors d'edat en edat d'escolarització obligatòria.
- Escolaritzar totes les persones menors d'edat que per la seva història escolar presenten unes característiques específiques que no permeten assolir una escolarització amb unes mínimes garanties.
- Escolaritzar aquelles persones menors d'edat que, en el moment de l'ingrés al centre d'acollida, no es troben escolaritzades a cap centre escolar.
- Rompre el cercle de l'absentisme escolar crònic en què molts menors d'edat es veuen immersos.

Els CPA es defineixen com a centres residencials de curta estada per a menors d'edat en situació de desemparament que requereixen una acollida urgent i/o un estudi i diagnòstic de la seva problemàtica sociofamiliar.

La Conselleria d'Educació, Universitat i Recerca ha d'atendre, mitjançant dues unitats docents adscrites als CPA (l'aula CPA Puig des Bous i l'aula CPA Tramuntana), l'escolarització de les persones menors d'edat en edat d'escolarització obligatòria dels centres d'acollida que, per les seves singulars situacions personals, i amb caràcter provisional, no poden assistir als centres escolars ordinaris.

L'alumnat que assisteix a aquestes unitats docents hi assisteix de manera transitòria. Els alumnes del CPA Puig des Bous es matriculen al CEIP Son Anglada i els alumnes del CPA Tramuntana han de continuar matriculats al centre educatiu d'origen i gaudir de tots els drets i deures inherents a aquesta situació.

El centre escolar de referència ha de garantir tots els drets inherents de l'alumnat quant a l'avaluació i la promoció i establir tots els canals de coordinació al respecte.

La Conselleria d'Educació, Universitat i Recerca del Govern de les Illes Balears ha de dotar amb un mestre de suport (PT) i amb un auxiliar tècnic educatiu (ATE), si es considera necessari, la unitat CPA Puig des Bous, i amb un mestre, preferentment de suport (PT), el CPA Tramuntana.

La Conselleria d'Educació, Universitat i Recerca, mitjançant els docents adscrits, es coordina amb el professorat dels diferents centres d'ensenyament obligatori afectats per aquest conveni que imparteix docència a les persones menors d'edat ateses als centres d'acollida i que participen en les aules. Per tal que això sigui possible, es disposa d'espais de coordinació entre els diferents professionals.

Els mestres responsables de cada una de les unitats docents formen part del claustre del CEIP Son Anglada com a tutors dels infants i adolescents escolaritzats i han de participar en les actuacions i reunions pròpies de l'organització d'aquest centre com a part de la seva funció docent.

L'IMAS, per la seva banda, dota d'infraestructura, mobiliari i material didàctic les unitats educatives adscrites als centres d'acollida. Durant el temps en què es dugui a terme l'activitat escolar, també posa a la seva disposició professionals de suport extern (educador social i auxiliar educatiu) als CPA. Al CPA Tramuntana aquest suport també inclou el personal de seguretat adient.

L'alumnat conserva, per tant, els drets d'avaluació, promoció i titulació als seus IES de referència en el cas del CPA Tramuntana, i al CEIP Son Anglada en el cas de l'alumnat del CPA Puig des Bous matriculat en aquest centre.

Aquests centres i els mestres de les dues unitats docents han d'establir els canals necessaris de coordinació quant a assistència, avaluació i promoció d'acord

amb les instruccions de la Conselleria d'Educació, Universitat i Recerca per a l'organització i el funcionament dels centres docents públics d'educació del curs escolar corresponent.

Les unitats docents adscrites als centres d'acollida de l'IMAS funcionen d'acord amb les instruccions específiques de la Conselleria d'Educació, Universitat i Recerca del curs escolar corresponent.

L'atenció educativa escolar es basa en el projecte educatiu del centre educatiu on estigui matriculada la persona menor d'edat i d'acord amb el pla educatiu individualitzat de l'alumne corresponent. Aquesta coordinació es duu a terme en col·laboració amb l'equip educatiu del centre d'acollida corresponent i el tutor del grup del centre escolar on està escolaritzat. L'equip educatiu del centre d'acollida col·labora amb el centre escolar i, conjuntament, preparen l'entrada de l'alumne mitjançant un pla d'acollida en el moment que es considera que l'infant o adolescent pot abandonar l'aula externa del CPA.

Després de descriure aquestes unitats docents dins els CPA i el seu funcionament general, a continuació s'explica la feina que es fa a cada una d'aquestes aules.

2.1. Aula CPA Puig des Bous

El CPAD Puig des Bous és un CPAD integrat en la xarxa de centres residencials propis del Servei de Protecció al Menor i Atenció a la Família que depèn de l'IMAS del Consell de Mallorca.

El CPAD Puig des Bous és un centre d'urgència i intervenció immediata i atén infants amb edats compreses entre zero i dotze anys, encara que principalment els infants que arriben al centre tenen entre sis i dotze anys.

És un centre mixt i les funcions principals que té són d'avaluació i diagnòstic. El temps d'estada al centre és l'estrictament necessari per realitzar amb garanties aquestes funcions. A priori el temps d'estada no ha de superar mai els sis mesos i s'ha de reduir tant com sigui possible.

El centre disposa d'una aula que té un conveni amb el CEIP Son Anglada. Aquesta aula està gestionada per una mestra i un auxiliar tècnic educatiu que formen part d'aquest CEIP.

A l'aula del CPAD Puig des Bous no hi assisteixen tots els infants del centre, únicament aquells a qui prèviament s'ha fet una avaluació i s'ha considerat per diferents motius (no poden anar a la seva escola d'origen, el seu nivell curricular és molt baix i necessiten un treball d'immersió més individualitzat...) que és convenient que vagin a l'aula del CPAD. Atès el treball d'individualització que necessiten els infants que assisteixen a l'aula del CPAD, habitualment funciona amb grups reduïts per tal de donar-los aquesta atenció que necessiten. La metodo-

logia de treball a l'aula és molt diferent a la que es planteja en una escola tradicional, ja que es procura adaptar-se a les circumstàncies peculiars i particulars dels infants que hi assisteixen. Aquestes circumstàncies són molts variables. En podem esmentar algunes:

- Integració a l'aula d'infants amb edats, nivells curriculars i nivells maduratius molt diferents, els quals comparteixen espai, horari i professorat.
- En ocasions, l'espai de l'aula del CPAD és el primer contacte amb el món escolar per a aquests infants.
- Dificultats idiomàtiques afegides al retard curricular i maduratiu en alguns infants que assisteixen a l'aula (provenen de països estrangers i fa poc temps que han arribat a Mallorca).
- Aversió i negativisme d'alguns infants cap a tot el món escolar a causa d'experiències negatives passades.
- Problemàtiques personals i emocionals afegides que dificulten a l'infant un seguiment escolar normalitzat (infants diagnosticats amb hiperactivitat, dèficits d'atenció, retard maduratiu, experiències personals i familiars traumàtiques...).

Per tots aquests factors (i molts d'altres), es fa indispensable repensar la manera de fer feina a l'aula, on la creativitat i la flexibilitat han de ser eines bàsiques d'intervenció. Es treballen objectius i continguts curriculars, com a qualsevol aula, però sobretot s'incideix en altres que es consideren necessaris per tal de garantir un retorn amb èxit a les aules ordinàries. Aquests objectius són els següents:

- Desenvolupar la confiança cap a la resta dels companys.
- Crear una xarxa de relacions positives fomentades des del vincle segur entre totes les persones que formen part del projecte (infants i adults).
- Fomentar un clima relacional positiu, d'igualtat i respecte per les diferències.
- Desenvolupar habilitats per al treball en equip i per a la resolució positiva dels conflictes creant actituds contràries a la violència i en pro de la col·laboració.
- Descobrir noves capacitats en un mateix, relacionades tant amb la creativitat i el treball com amb la relació amb els altres.
- Aprendre a assumir responsabilitats.

Per aconseguir tot això, es parteix d'una metodologia activa d'aprenentatge, en què l'alumne és el protagonista del seu procés. Les activitats plantejades

es modifiquen a partir de les característiques pròpies del grup d'infants que hi participen en aquell moment concret. Aquest procés té en compte les característiques següents:

- Ha de partir del nivell de desenvolupament de l'infant i dels aprenentatges previs que té. La informació nova està relacionada amb l'experiència del passat.
- S'ha de configurar l'aprenentatge de tal manera que sigui significatiu per a l'infant. Això vol dir que hi hagi una interrelació constant entre la teoria i la pràctica.
- La importància de l'aprenentatge experiencial, en què l'infant s'implica i participa activament en el procés d'aprenentatge, un procés basat en projectes complexos del món real, adquirint nous coneixements, relacionats amb els coneixements passats.

2.2. Aula CPA Tramuntana

El CPAD Tramuntana és un servei d'acolliment residencial dependent de l'IMAS en el qual resideixen adolescents d'entre tretze i disset anys que han hagut d'abandonar el seu entorn familiar per haver patit una situació de desprotecció o de risc greu.

El perfil dels infants que hi arriben és molt divers. Tots tenen en comú haver viscut una situació de desprotecció greu que els fa que no puguin viure, de manera temporal o definitiva, amb la seva família d'origen. A més, poden presentar altres característiques que els situen en una situació d'especial vulnerabilitat, com ara:

- Dany emocional greu.
- Consum de substàncies tòxiques.
- Dificultats per acceptar límits, baixa tolerància a la frustració, baixa autoestima.
- Manca de motivació i interès cap als aprenentatges escolars, manca d'hàbits d'estudi, absentisme escolar, dificultats d'aprenentatge, nivell de competència curricular inferior al del seu grup d'edat.
- Rebuig cap a la institució escolar.
- Manca d'expectatives de futur.

El CPA ha atès més de 180 adolescents en els últims anys; molts d'ells, al voltant de 150, han residit al centre el temps suficient per assistir a l'aula.

L'aula del CPAD Tramuntana té un horari de 9 a 13 hores, amb una pausa d'11 a 11.30 hores. Sempre es realitza un primer taller de lectura d'una hora, en el qual es treballen diferents objectius dirigits a les conductes que s'han de mantenir en una aula, les capacitats bàsiques d'atenció, etc. L'aula és dirigida pel professional

destinat des de la Conselleria d'Educació, tal com hem explicat. Sempre amb el mestre d'aula es troba un professional del CPAD que ofereix suport.

L'aula del CPA d'adolescents s'adapta a les diferents casuístiques i necessitats dels infants. L'experiència educativa prèvia, l'edat o l'escolarització o no en el curs actual condicionen els objectius per a cada NNA que s'han de treballar des de l'aula del centre. Les situacions de partida de cada adolescent són molt diverses. Les més habituals són les següents:

- Escolarització en formació obligatòria o no obligatòria i assistència regular al centre educatiu.
- Escolarització en formació obligatòria o no obligatòria sense assistència regular al centre educatiu.
- Infants no escolaritzats en edat d'escolarització obligatòria.
- Menors no acompanyats més grans de setze anys.
- Adolescents no escolaritzats més grans de setze anys.

En tots els casos, l'aula ha de donar una resposta a les necessitats de cada alumne o resident del centre. Sempre que hi hagi una escolarització prèvia, tant si hi havia assistència com si no n'hi havia, s'inicia el contacte amb el centre educatiu, amb els objectius següents:

- Informar-lo de l'ingrés de l'alumne al centre de primera acollida.
- Coordinar el treball acadèmic que farà el NNA a l'aula del centre durant el temps que es consideri necessari per a l'avaluació inicial.
- Coordinar-ne la reincorporació al centre educatiu de manera ordinària.

En el cas de les persones més grans de setze anys, que no tenen obligació d'assistir a classe, s'ofereix a cada una i als seus professionals de referència les diferents alternatives d'ocupació o formació. Els objectius plantejats a l'aula del centre estaran orientats a facilitar-los la incorporació a la formació o a les ocupacions que millor s'adaptin a les necessitats de cada adolescent.

El funcionament de l'aula sempre tindrà com a objectiu la reincorporació dels NNA al context formatiu o ocupacional de referència o seleccionat basant-se en els principis de normalització en què es basa el funcionament del centre de primera acollida.

L'avaluació dels NNA que ingressen al centre requereix que es desenvolupi en diferents contextos, a més del residencial. L'avaluació s'inicia a l'aula del centre, però sempre s'intenta, basant-se en el projecte educatiu individual de cada infant, que els avaluadors assisteixin presencialment al centre educatiu o ocupacional.

La coordinació amb els centres educatius de referència és fonamental, ja que, des de l'aula del centre, sobretot en els casos en què hi ha una escolarització prèvia, es treballa segons el que requereix el centre de procedència, de manera

que es manté una continuïtat en el treball educatiu per evitar quedar endarrerit o tenir conseqüències acadèmiques negatives per no presentar-se a exàmens o no poder posar-se al dia amb els continguts.

En general, el contacte amb els centres i responsables de les assignatures és molt favorable per als NNA, i els centres adapten i faciliten els continguts i les avaluacions per tal que el NNA es mantingui al mateix nivell que la resta dels companys que assisteixen a classe. Les noves tecnologies i les rutines establertes arran de la pandèmia han facilitat que els NNA puguin treballar a distància el temps que sigui necessari per a l'avaluació inicial.

En els casos en què hi havia escolarització prèvia i el NNA assistia a classe regularment, l'avaluació inicial sol ser de menys d'una setmana i el retorn a classe presencial sol fer-se en un període d'una setmana, incloent-hi normalment una reunió presencial del tutor del centre amb l'orientador i/o tutor del centre educatiu, a més de la coordinació prèvia que ha portat a terme el professor de l'aula.

En els casos en què no hi havia assistència regular a un centre educatiu, la temporalitat per a l'assistència al centre formatiu o ocupacional depèn de la disponibilitat per tornar al centre i de les places disponibles, així com de l'assoliment dels objectius establerts a l'aula per facilitar un retorn amb garanties a un centre formatiu presencial.

El CPAD Tramuntana ha implantat un sistema "descentralitzat", és a dir, es mantenen els centres educatius de referència dels NNA o s'inscriuen als que més convinguin en cada cas. El sistema adoptat ens permet centrar-nos en cada NNA i adaptar-nos a les seves necessitats, de manera que:

- Mantenim els contextos anteriors que han estat o poden ser positius.
- Podem obtenir informació important per a l'avaluació en iniciar contactes i treball en xarxa amb els diferents centres educatius o ocupacionals que han estat de referència per al NNA abans de l'ingrés. Recordem que molts RUMI són elaborats pels centres educatius i que el sistema de protecció sol rebre la primera informació de situacions de desprotecció gràcies als centres educatius. En molts casos, no només han estat una font d'informació sinó que han estat també un espai de protecció i seguretat per al NNA.
- Facilitam la continuïtat i la coherència en la vida de cada NNA, de manera que la seva entrada al centre de primera acollida li permet mantenir l'activitat en els seus diferents contextos de desenvolupament anteriors.

En el cas dels menors estrangers no acompanyats, com amb la resta, l'aula adapta els seus objectius a les necessitats de cada NNA; d'aquesta manera, per norma general, els objectius solen estar orientats a la comprensió de l'idioma per a la majoria d'ells, mentre se cerca un centre educatiu que ofereixi formació

de castellà per a estrangers. En el cas dels menors estrangers no acompanyats que tenen menys de setze anys, s'escolaritzen amb normalitat i, tot i que no han assolit un domini de l'idioma, inicien l'assistència a classe de manera habitual.

A més de la formació reglada i els diferents objectius acadèmics treballats amb cada NNA, l'aula també és un espai de socialització i descobriment del món en grup. Setmanalment es fa un taller o sortida en grup amb la col·laboració de diferents associacions, museus i professionals. D'entre les diverses activitats que s'han duit a terme en els darrers mesos, podem destacar:

- Xerrades sobre les noves tecnologies.
- Assistència a l'òpera o al teatre.
- Visites a museus i exposicions.
- Assistència a tallers de música i altres arts.
- Visites a espais de protecció de fauna i naturalesa.

El funcionament de l'aula del centre permet assolir objectius que solen conduir a una assistència regular i amb èxit al centre formatiu en gairebé tots els casos.

3. DISCUSSIÓ I CONCLUSIONS

Per als NNA que resideixen en un CPA, les aules d'aquests centres constitueixen un element fonamental per anar, a poc a poc, refent la seva vida, truncada en la majoria dels casos per una situació de desprotecció molt greu.

La feina que fan els mestres en aquestes aules va més enllà d'assolir objectius i adquirir coneixements curriculars. Per a molts d'aquests infants el treball d'actituds, noves motivacions, hàbits bàsics d'aula, etc., esdevé la primera passa per sentir l'escola com un entorn segur i protector, on ells tenen cabuda sense cap etiqueta ni tracte diferenciat, on no se senten jutjats i reben el suport dels professors.

Per a molts d'infants el pas a un centre escolar no suposa cap problema, però per a altres representa un gran esforç. Per les situacions que han patit, no tenen la motivació ni la capacitat per poder donar el millor de si mateixos a l'escola. Moltes vegades no se senten compresos pels professors, no poden assumir les exigències que el sistema educatiu estableix, cosa que provoca que a poc a poc es vagin allunyant de "l'escola de tots".

Per poder retornar, cal una major conscienciació per part dels professors de les conseqüències i els efectes de les situacions de desprotecció que han patit i establir una correcta individualització dels processos d'ensenyament-aprenentatge per poder donar resposta a les necessitats de cada NNA.

Tal vegada la figura del coordinador de benestar i protecció que la Llei orgànica 8/2021, de 4 de juliol, de protecció integral a la infància i l'adolescència davant la

violència, introdueix a les escoles per garantir que siguin un entorn segur per a tots els NNA ajudi a fer més fàcil per als infants amb mesures de protecció la seva experiència en l'àmbit educatiu.

REFERÈNCIES

Direcció Executiva de Protecció al Menor i Atenció a la Família. IMAS (2011). *Manual d'intervenció del Servei de Protecció al Menor*.

Documents interns de l'IMAS.

Llei orgànica 1/1996, de 15 de gener, de protecció jurídica del menor, de modificació parcial del Codi Civil i de la Llei d'enjudiciament civil (BOE núm. 15, de 17 de gener).

Llei 26/2015, de 28 de juliol, de modificació del sistema de protecció a la infància i l'adolescència (BOE núm. 180, de 29 de juliol).

Llei 9/2019, de 19 de febrer, de l'atenció i els drets de la infància i l'adolescència de les Illes Balears (BOIB núm. 26, de 28 febrer).

Llei orgànica 8/2021, de 4 de juliol, de protecció integral a la infància i l'adolescència davant la violència (BOE núm. 134, de 5 de juny).

Reglament pel qual s'estableix el règim jurídic del serveis d'acolliment residencial per a persones menors d'edat a Mallorca (aprovat pel Ple del Consell Insular de Mallorca en sessió de dia 13 de maig de 2021 i publicat en el BOIB núm. 81, de dia 19 de juny de 2021).